
Opetussuunnitelman perusteet Kotikielen ja kulttuurin opetus (HSK)

Rahmenlehrplan für Heimatliche Sprache und Kultur (HSK)
Erlassen vom Bildungsrat am 28. Februar 2011

Finnische Übersetzung 2013

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
1 Opetussuunnitelman perusteiden tarkoitus.....	5
2 Kotikielen ja kulttuurin opetus alkuvaiheista nykyhetkeen.....	6
3 Käsite ja pääajatuksset.....	9
3.1 Käsite.....	9
3.2 Pääajatuksset.....	9
4 Didaktiset pääperiaatteet.....	10
4.1 Perus- ja kokonaisvaltainen koulutus.....	10
4.2 Oppilaiden arviointi.....	10
4.3 Kotitehtävät.....	11
4.4 Oppimateriaali.....	11
4.5 Menetelmän valinta.....	11
4.6 Poliittinen ja uskonnollinen puolueettomuus.....	11
5 Oppiaine «kieli».....	12
5.1 Oppiaineen merkitys ja erityispiirteet.....	12
5.2 Kielelliset tavoitteet.....	13
6 Oppiaine «ympäristöoppi».....	15
6.1 Oppiaineen merkitys ja erityispiirteet.....	15
6.2 Ympäristöopin tavoitteet.....	15
7 Opetus eri asteilla.....	18
7.1 Eri asteiden erityispiirteet.....	18
7.2 Tasot ja aihepiirit – yleiskatsaus.....	19
8 Opetussuunnitelman sanasto.....	26
9 Liite: Opetuksen järjestämisen yleiset edellytykset.....	31
9.1 Kantoneille yhteiset perusteet.....	31
9.2 Oikeudelliset perusteet Zürichin kantonissa.....	32
9.3 Opetuksen järjestäminen Zürichin kantonissa.....	33

Finanzielle Unterstützung durch
den Lotteriefonds des Kantons Zürich

**LOTTERIEFONDS
KANTON ZÜRICH**

Impressum

Rahmenlehrplan für Heimatliche Sprache und
Kultur (HSK)

Herausgegeben von der Bildungsdirektion des
Kantons Zürich

Erarbeitet in Zusammenarbeit mit den HSK-
Trägerschaften

Kontaktadresse
Volkschulamt Kanton Zürich
Abteilung Pädagogisches
Sektor Interkulturelle Pädagogik
Walchestrasse 21, 8090 Zürich
Tel. 043 259 22 86
E-Mail: ikp@vsa.zh.ch
www.vsa.zh.ch/hsk

Vertrieb der deutschen Ausgabe
Lehrmittelverlag Zürich
Telefon 044 465 85 85
www.lehrmittelverlag-zuerich.ch

ISBN 978-3-03713-582-2

Vollständige überarbeitete
Zweitauflage September 2011

© Bildungsdirektion des Kantons Zürich

Die Orientierung an diesem Lehrplan wird
auch in folgenden Kantonen empfohlen:
Basel-Landschaft, Bern, Freiburg, Glarus,
Schaffhausen, St. Gallen, Thurgau und Zug.

Übersetzung der deutschen Ausgabe vom
September 2011 ins Finnische

Trägerschaft: Finnische Schulen Winterthur
und Zürich

Übersetzung durch Heli Scherer

Juni 2013

Die Übersetzungen finden sich als Download
hier: www.vsa.zh.ch/hsk

Opetussuunnitelman perusteet

Kotikielen ja kulttuurin opetus (HSK)

Johdanto

Monikielisten ja kulttuurien välisien valmiuksien tukeminen kuuluu koulun olennaisiin tehtäviin. Tämä on myös perusopetusta täydentävän kotikielen ja kulttuurin opetuksen (HSK) tavoite. Opetuksessa *kaksikieliset* lapset ja nuoret parantavat *lähtökielensä* taitoja. Lisäksi he laajentavat tietojaan tämänhetkisestä *elämismaailmastaan* ja *lähtökulttuuristaan*, esim. historiasta, maantiedosta, kirjallisuudesta ja perinteistä. Zürichin kantonissa kotikielen ja kulttuurin opetusta tarjoavat *lähtömaat* ja yksityiset opetuksen järjestäjät. Opetushallitus on tukenut niitä hallinnollisesti sekä opetukseen liittyvissä asioissa yli 40 vuoden ajan.

Zürichin kantonin perusopetusvirasto (Volksschulamt) on laatinut yhteistyössä kotikielen ja kulttuurin opetuksen järjestäjien ja muiden ulkoisten ammattihenkilöiden kanssa opetussuunnitelman perusteet kotikielen ja kulttuurin opetukselle. Tavoitteena oli yhtenäistää monien yksittäisten järjestäjien opetussuunnitelmat ja yhdenmukaistaa ne Zürichin perusopetuksen opetussuunnitelman kanssa.

Zürichin koulutuslaitoksen ja kotikielen ja kulttuurin opetuksen järjestäjien edustajat hyväksyivät opetussuunnitelman perusteet esityksessä. Kantonin opetusnimisterin johtama koulutusasiantuntijaneuvosto (Bildungsrat) hyväksyi sen 3. joulukuuta 2002 ja se julkaistiin seuraavana vuonna. Pian myös muut kantonit huomioivat opetussuunnitelman perusteet ja ottivat sen käyttöön.

Zürichin kantonissa kotikielen ja kulttuurin opetus sai uuden oikeudellisen perustan vuoden 2005 perusopetusta koskevan lain ja vuoden 2006 perusopetusta koskevan asetuksen myötä. Nämä muutokset näkyvät tässä opetussuunnitelman perusteiden uudistetussa painoksessa siinä, että mukana on nyt myös esikouluaste. Lisäksi opetussuunnitelman perusteita on uudistettu sisällöllisesti ja kielellisesti yhteistyössä kotikielen ja kulttuurin opettajien sekä muiden ulkoisten ammattihenkilöiden kanssa. Kaikki virallisen aseman saaneet kotikielen ja kulttuurin opetuksen järjestäjät hyväksyivät myös tämän uuden version. Koulutusasiantuntijaneuvosto hyväksyi opetussuunnitelman perusteet 28. helmikuuta 2011.

Tämä julkaisun rakenteesta: Ensimmäisessä kappaleessa selitetään opetussuunnitelman perusteiden tarkoitus. Toinen kappale luo katsauksen kotikielen ja kulttuurin opetuksen historialliseen kehitykseen Zürichin kantonissa. Varsinaisen opetussuunnitelman perusteiden rakenne on Zürichin perusopetuksen opetussuunnitelman mallin mukainen. Kolmannessa kappaleessa kuvataan johtoajatuksia, neljännessä kappaleessa didaktisia pääperiaatteita. Kappaleet viisi ja kuusi omistautuvat kahdelle oppiaineelle «kieli» ja «ympäristöoppi». Ensin kuvataan oppiaineiden merkitystä ja sen jälkeen määritellään suuntaa antavat tavoitteet, jotka tulee saavuttaa yksitoistavuotisen pakollisen kouluajan päättyessä. Opetussuunnitelman perusteet eivät sisällä aste- ja luokkakohtaisia yleisiä tavoitteita. Ne ovat yksittäisten opetuksen järjestäjien tai opettajien muotoiltavissa. Seitsemännessä kappaleessa rajoitutaan siksi pohtimaan yleisiä astekohtaisia aihekokonaisuuksia ja tarjotaan yleiskatsaus sopiviin opetussisältöihin.

Sanastossa (kappale 8) selitetään perusteellisesti kaikki käsitteet, jotka on tässä tekstissä merkitty kursiivilla. Seuraavassa tärkeimpiä määritelmiä: Kieli, jota kotikielen ja kulttuurin opetuksessa opetellaan, on useimmille lapsille heidän *ensikielensä* (aikaisemmin käytettiin myös nimitystä *äidinkieli*), joillekin kuitenkin *toinen kieli*. Yksinkertaisuuden vuoksi *opetuskieltä* nimitetään opetussuunnitelman perusteissa *lähtökieleksi*. Myös lapsia, jotka puhuvat useampaa kuin kahta kieltä, nimitetään seuraavassa *kaksikielisiksi*. Lapsen *lähtökulttuurilla* tarkoitetaan sen maan tai kansan *kulttuuria*, josta lapsen vanhemmat ovat kotoisin – vaikka lapsi itse olisikin kasvanut Sveitsissä. Sama koskee käsitettä *lähtömaa*.

Liite (kappale 9) sisältää kotikielen ja kulttuurin opetuksen oikeudelliset perusteet. Lisäksi liitteenä on perusopetusviraston (Volksschulamt) kuvaus vallitsevista virallistamishdoista, käytännöistä ja organisaatiomalleista.

1 Opetussuunnitelman perusteiden tarkoitus

Opetussuunnitelman perusteiden laatimisen tarkoitus oli saattaa kotikielen ja kulttuurin opetuksen tavoitteet vastaamaan *kaksikielisten* lasten nykyisiä tarpeita ja Zürichin perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Käyttötarkoituksia on kolme:

Ensinnäkin opetussuunnitelman perusteet toimii kotikielen ja kulttuurin opetuksen järjestäjien apuvälineenä heidän omien opetussuunnitelmiansa kehittämisessä ja niiden sovittamisessa yhteen perusopetuksen opetussuunnitelman kanssa. Lähtöasetelma voi olla myös päinvastainen, jolloin opetustarjontaansa vasta suunnittelevat opetuksen järjestäjät voivat käyttää opetussuunnitelman perusteita omien opetussuunnitelmiansa pohjana.

Valtiollisilla opetuksen järjestäjillä on sitä vastoin yleensä jo käytössään kyseessä olevan *lähtömaan* opetusministeriön määräämä opetussuunnitelma. He mukauttavat tarvittaessa opetuksen sisältöä siten, että se kattaa opetussuunnitelman perusteiden tärkeät ajatussisällöt, eikä sisällä ristiriitaisuuksia niiden kanssa. Opetuksen järjestäjät voivat painottaa opetussuunnitelman perusteiden yksittäisiä tavoitteita ja aihepiirejä omien tarpeidensa ja edellytystensä mukaisesti. Koska opetukseen on käytettävissä vain kahdesta neljään viikkotuntia ja opetusryhmät ovat useimmiten heterogeenisiä sekä oppilaiden iän, perustietojen että suoritustason suhteen, täytyy opetuksessa valita, mitä asioita halutaan painottaa.

Toiseksi opetushallitus käyttää opetussuunnitelman perusteita lähtökohtana kotikielen ja kulttuurin opetuksen järjestäjän hakiessa virallista asemaa. Vain ne opetuksen järjestäjät, joiden opetussuunnitelma ja opetus vastaavat opetussuunnitelman perusteita, saavat virallisen aseman anomuksen kautta. Täten opetussuunnitelman perusteet on sitova ja määrittelee kehyksen, jonka sisällä opetuksen järjestäjät voivat päättää erityisistä tavoitteista ja sisällöistä omassa opetussuunnitelmassaan sekä soveltaa niitä opetuksessa.

Kolmanneksi opetussuunnitelman perusteet toimii yhteisenä pohjana kaikkien osapuolten välillä: Se tarjoaa opetuksen järjestäjille, opettajille, paikallisille ja kantonin viranomaisille sekä koulutuslaitoksille yhteisen perustan neuvoteltaessa kotikielen ja kulttuurin opetuksen edellytyksistä, tavoitteista, sisällöistä ja käsitteistä.

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu Zürichin kantonin tämänhetkisten olosuhteiden ja ohjeiden mukaisesti. Lisätietoja kotikielen ja kulttuurin opetuksesta muissa kantoneissa saa Sveitsin kantonien opetusministerien konferenssin EDK:n (Schweizerische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren) tietokannasta. Lisäksi kotikielen ja kulttuurin opetuksessa voidaan hyödyntää vieraiden kielten opetukseen kehitettyjä kansainvälisiä instrumentteja. Ensisijaisesti tällä viitataan Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen, jonka pohjalta Eurooppalainen kielisalkku on laadittu.¹

---

¹ EDK:n tietokanta löytyy seuraavasta linkistä: <http://www.edk.ch/dyn/19191.php>. Hyödyllisiä ohjeita Eurooppalaisen kielisalkun käytöstä tarjoaa: www.sprachenportfolio.ch.

2 Kotikielen ja kulttuurin opetus alkuvaiheista nykyhetkeen

Ensimmäiset kotikielen ja kulttuurin kurssit järjestettiin Zürichin kantonissa italialaisten poliittisten pakolaisten aloitteesta 1930-luvulla. Italialaisten maahanmuuttajien määrän kasvaessa myös kurssien määrä kasvoi jatkuvasti. 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa myös muiden valtioiden vanhempainyhdistykset kehittivät vastaavaa opetustarjontaa. Vähitellen kurssien järjestäminen siirtyi *lähtövaltioille*. Kasvatusasiantuntijaneuvosto (nykyinen koulutusasiantuntijaneuvosto, Bildungsrat) teki 21. kesäkuuta 1966 ensimmäisen päätöksen asiasta ja salli kurssien järjestämisen kokeiluluonteisesti perusopetuksen tiloissa. Aluksi päätös koski tosin vain italian opetusta, jota ei myöskään saatu järjestää «normaaliin koulu-aikaan».

Kasvatusasiantuntijaneuvoston myöhempi päätös 16. toukokuuta 1972 jätti kuntien päätettäväksi, halusivatko ne järjestää italian- ja espanjankieliset kotikielen ja kulttuurin –kurssit opetusaikana. Samana vuonna Sveitsin kantonien opetusministerien konferenssi (EDK) suositteli kahden kotikielen ja kulttuurin oppitunnin sallimista opetusaikana.

Vuonna 1982 Italian ja Espanjan pääkonsulinvirastot sekä «Zürichin kantonin ulkomaalaisten vanhempien yhdistyksen koordinaatioryhmä» anoivat kasvatusasiantuntijaneuvostolta kotikielen ja kulttuurin kurssien integroimista koulunkäyntiin koko kantonin alueella ja kotikielen ja kulttuurin arvosanan merkitsemistä todistukseen.

8. marraskuuta 1983 tekemällään päätöksellä kasvatusasiantuntijaneuvosto toteutti nämä toiveet ja hyväksyi samalla kokeiluluonteisesti kaikkien valtioiden vastaavat kurssit. Tämä uusi järjestely antoi kurseille lisäarvoa ja teki niistä tunnetumpia. Samaan aikaan kurssien tarjoajat, Zürichin viranomaiset ja opettajat aloittivat koordinoitumman yhteistyön (kotikielen ja kulttuurin opetuksen spesifiset opetussuunnitelmat ja oppimateriaalit, jatkokoulutukset, kokeiluprojektit). Kahdeksanvuotisen kokeiluvaiheen jälkeen kokemukset arvioitiin. Sen tuloksena syntyi asetus «kotikielen ja kulttuurin kurssien järjestämisestä», jonka kasvatusasiantuntijaneuvosto hyväksyi 11. kesäkuuta 1992. Tämä päätös liitti opetuksen osaksi Zürichin perusopetusta. Se mahdollisti lisäksi ensimmäistä kertaa sen, että kasvatushallitus (nykyinen opetushallitus) myönsi virallisen aseman myös valtioista riippumattomille opetuksen järjestäjille. Asetus kumottiin kotikielen ja kulttuurin opetuksen saatua uuden oikeudellisen perustan vuoden 2005 perusopetuslain ja vuoden 2006 perusopetusasetuksen myötä.

Vielä 1980-luvulla Italian ja Espanjan lisäksi vain harvat maastamuuttomaat tarjosivat kotikielen ja kulttuurin opetusta: Jugoslavia, Turkki, Kreikka ja Portugali. Vasta 1990-luvulla kurssien tarjoajat alkoivat lisääntyä jatkuvasti. Kouluvuonna 2010/11 opetushallitus oli antanut virallisen aseman 22 opetuksen järjestäjälle.

Kaikki taulukoissa mainitut opetuksen järjestäjät ovat opetushallituksen virallistamia. Sen lisäksi opetusta tarjotaan muillakin kielillä. Tarjonnasta vastaavat yksityiset ryhmät, jotka eivät vielä ole anoneet virallista asemaa opetushallitukselta.

Konsulaattien ja suurlähetystöjen järjestämä kotikielen ja kulttuurin opetus (2011):

espanja (Espanja)	kroatia	slovenia
italia	portugali (Portugali)	turkki
kreikka	serbia	unkari

Valtioista riippumattomasti järjestetty kotikielen ja kulttuurin opetus:

albania	kiina	ranska
arabia	korea	ruotsi
bosnia	kurdi (sorani)	suomi
bulgaria	portugali (Brasilia)	venäjä
espanja (Latinalainen Amerikka)		

Kasvatusasiantuntijaneuvoston säädettyä asetuksen kotikielen ja kulttuurin opetuksesta vuonna 1992 oppilaiden lukumäärä kasvoi suurin harppauksin. Kouluvuonna 2009/10 heitä oli ensimmäistä kertaa yli 10 000. Osallistujien määrä vaihtelee kuitenkin suuresti kielestä riippuen. Nämä erot johtuvat monista tekijöistä: kieliryhmän suuruudesta, opetuksen järjestäjän organisatorisesta ja taloudellisesta tilanteesta, *lähtövaltion* tuesta jne.

Kotikielen ja kulttuurin opetusta myös järjestetään monin eri tavoin. Tämä moninaisuus johtuu siitä, että yksittäiset opetuksen järjestäjät ja kieliyhteisöt ovat keskenään monessakin suhteessa erilaisia. Tällaisia erottavia tekijöitä ovat esimerkiksi koulutukseen suhtautuminen, maastamuuton tai pakolaisuuden tausta, kieliyhteisön historialliset kokemukset tai sen näkemys elämästä Sveitsissä.

Alunperin kotikielen ja kulttuurin opetuksen tarkoituksena oli ennen kaikkea helpottaa koulujärjestelmään (uudelleen) sopeutumista perheen mahdollisesti palatessa *lähtömaahansa*. Ajan mittaan oppilaiden taustat kuitenkin muuttuivat ja sen myötä myös opetuksen tavoitteet: Kokemus osoitti, että vain hyvin pieni osa koululaisista palasi *lähtömaahansa*.

Sen takia opetuksen tavoitteeksi tuli tukea ensimmäisen ja toisen maahanmuuttajasukupolven *kotoutumista* täkäläiseen yhteiskuntaan. Opetukseen alkoi kuitenkin osallistua myös kaksikulttuuristen perheiden lapsia, joille kumpikaan, *kotoutuminen* tai «paluu» ei ollut relevantti. Kaikkien koululaisten kohdalla tärkeimmäksi tavoitteeksi vakiintui *kaksikielisyyden* tai *lähtökielen* tukeminen. Siten opetuksessa huomioitiin pedagogisessa käytännössä ja tutkimuksessa hankittu tieto siitä, että *kaksikielisyys* muodostaa voimavaran, jonka tukemisesta ei hyödy vain yksilö, vaan koko yhteiskunta.

Tämän potentiaalın merkitystä voidaan mitata sillä tosiasialla, että joka kolmas lapsi Zürichin kantonissa kasvaa *kaksikielisenä* (vuoden 2008 tilasto, tendenssi nouseva). Nykypäivänä lapset voivat osallistua kotikielen ja kulttuurin opetukseen kansallisuudestaan riippumatta, kunhan heidän *ensikielensä* tai *perheessä puhuttu kieli* vastaa *opetuskieltä*. Nämä uudemmat tavoitteet heijastuvat myös kehitysprojekteissa, kuten «HSKplus»-mallissa, joka keskittyy pedagogiseen yhteistyöhön perusopetuksen kanssa. Tässä mallissa kotikielen ja kulttuurin opettajat työskentelevät yhdessä perusopetuksen opettajien kanssa esimerkiksi kulttuurien välisen tiimiopetuksen puitteissa tai yhteistyössä vanhempien kanssa.²

---

² Vrt. esite «Mehrsprachig und interkulturell. Beispiele guter Zusammenarbeit zwischen Lehrpersonen der Heimatischen Sprache und Kultur (HSK) und der Volksschule» («Monikielinen ja kulttuurien välinen. Esimerkkejä kotikielen ja kulttuurin opettajien ja perusopetuksen opettajien hyvästä yhteistyöstä»), Zürichin kantonin perusopetusviraston (Volksschulamt) julkaisu, 2011.

3 Käsité ja pääajatukset

3.1 Käsité

Kotikielen ja kulttuurin opetuksessa lapset ja nuoret laajentavat *lähtökielensä* osaamista, joka on siis jokin muu kieli kuin saksa. Tällöin on usein kyse *ensikielestä*, joskus myös *toisesta kielestä*. Lisäksi oppilaat syventävät tietojaan *lähtökulttuuristaan* ja *elämismaailmoistaan*. He pohtivat tilannettaan eri *elämismaailmoissa* ja parantavat siten kykyään kotoutua yhteiskuntaan – joko Sveitsissä tai mahdollisesti *lähtömaassaan* (siinä tapauksessa, että he palaavat myöhemmin sinne takaisin). Opetuksessa tuetaan kokonaisvaltaisesti oppilaiden kielellistä, kognitiivista, sosiaalista ja emotionaalista kehitystä.

Opetussuunnitelman perusteissa käytetään edelleen nimitystä «kotikieli ja kulttuuri», vaikka se onkin sanallisesti epätarkka: *lähtömaa* on selkeästi ainoa kotimaa vain vähemmistölle niistä lapsista, jotka osallistuvat kotikielen ja kulttuurin opetukseen. Enemmistö on syntynyt Sveitsissä ja liikkuu eri *elämismaailmojen* välillä.

3.2 Pääajatukset

- Kotikielen ja kulttuurin opetus tukee oppilaita – heidän ikäänsä, ennakkotietojaan ja suoritustasoaan vastaavasti – heidän *lähtökieleessään*.
- Opetus vahvistaa tietoisuutta siitä, että *kaksikielisyys* tarjoaa lisävoimavaran, jota oppilaat voivat hyödyntää ja arvottaa tämän *monikielisydestä* koituvan yhteiskunnallisen lisäarvon positiivisesti.
- Opetus auttaa lapsia ja nuoria käsittelemään erilaisia identiteettimalleja, joita useampiin eri ryhmiin, *kulttuureihin*, perinteisiin ja historioihin kuulumisen tarjoaa. Sekä *lähtökulttuuriin* että Sveitsiin liittyvistä yksilöllisistä kokemuksista ja tiedoista keskustellaan, niitä syvennetään ja pohditaan. Näihin kuuluvat arvokäsitykset ja normit, historia tai uskonto. Tunnustuksellinen uskonnonopetus ja (puolue)poliittiset ideologiat eivät kuulu opetukseen.
- Opetus tukee oppilaiden ongelmanratkaisukykyä, heidän *kulttuurien välisiä valmiuksiaan* ja heidän arvostelukykyään. Se edistää avointa, suvaitsevaa ja kunnioittavaa asennetta.
- Opetus tukee *maahanmuuttajataustaisten lasten integroitumista* perusopetukseen.
- Opetus luo edellytyksiä sille, että oppilaat voivat hyödyntää *monikielisiä* ja *kulttuurien välisiä valmiuksia* myöhemmässä koulutuksessa ja ammatissa – sekä Sveitsissä että *lähtömaassa*.
- Opetus tukee oppilaita tulemaan toimeen sukulaisten kanssa ja selviytymään *lähtömaassa* sekä mahdollisen paluun yhteydessä kotoutumaan *lähtömaahan*.
- Opetus perustuu kymmeneen perusajatuksen, jotka Zürichin kantonin opetussuunnitelma on muotoillut perusopetuksen tavoitteiksi: halu oivallukseen ja orientoitumiskyky, halu ottaa vastuuta, suoritusvalmius, keskustelukyky ja solidaarisuus, perinnetietoisuus, ympäristötietoisuus, käden taidot, arvostelukyky ja kyky kriittiseen ajatteluun, avoimuus, lepo.

4 Didaktiset pääperiaatteet

4.1 Perus- ja kokonaisvaltainen koulutus

Kotikielen ja kulttuurin opetuksessa tärkeät sisällöt valitaan esimerkinomaisesti. Tarkoituksena on herättää lasten kiinnostus muodostaa omia kysymyksiä ja löytää sopivia vastauksia. Kerran opittua käsitellään myös muissa yhteyksissä, aiheita laajennetaan ja vahvistetaan.

Opetuksen lähtökohtana ovat lasten kokemukset ja kiinnostuksen kohteet ja opetus pyrkii herättämään uusia kiinnostuksen kohteita. Se muodostaa mahdollisuuksien mukaan suoran yhteyden opittavaan aiheeseen ja yhdistää oppimisen omaan kielenkäyttöön. Oppimisvaiheet ja tehtävät vastaavat mahdollisimman pitkälle oppilaiden yksilöllistä tasoa.

Opetus hyödyntää mahdollisuuksia, jotka syntyvät, kun lapset liikkuvat merkittävässä määrin eri kieli- ja *elämissaailmoissa*. Siksi oppilaiden yksilöllisistä kokemuksista keskustellaan säännöllisesti ja vertailua käytetään perustavanlaatuisena didaktisena periaatteena. *Lähtökielen* ja saksan vertailu syventää taitoja kummassakin kielessä. Eri *elämissaailmojen* vertailu syventää yhtäläisyyksien, erojen ja tärkeiden erityispiirteiden ymmärtämistä. Konseptit, jotka edistävät tällaista kielellistä ja kulttuurien välistä herkimistä, tunnetaan lyhenteellä ELBE³.

Opetuksessa on tilaa leikkimielisille aineksille ja suulliselle kommunikaatiolle. Esikoulussa opetus on periaatteessa leikkimielistä.

Opetus mahdollistaa sen, että oppilaat oppivat asteittaisesti oppimaan itsenäisesti.

4.2 Oppilaiden arviointi

Peruskoulun toiselta luokalta lähtien oppilaat saavat arvosanan suorituksistaan ja edistymisestään kotikielen ja kulttuurin opetuksessa. Jokaisella lapsella on oma todistuslomakkeensa, johon virallisesti hyväksytyt kotikielen ja kulttuurin opettajat kirjoittavat arvosanan jokaisen lukukauden lopussa. Luokanopettajat siirtävät arvosanan peruskoulun todistukseen.⁴ Esikoulussa ja ensimmäisellä luokalla oppilaat eivät saa arvosanoja. Kotikielen ja kulttuurin opettajat voivat sopia tapaamisesta vanhempien kanssa ja antaa palautetta lapsen oppimisesta.

Arvosanat antavat tietoa siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut kotikielen ja kulttuurin opetuksessa asetetut tavoitteet ja mitä edistysaskelia tavoiteltiin. Opettaja voi halutessaan myös arvioida lomakkeessa olevat kielitaidon osa-alueet: kuullun ymmärtäminen, luetun ymmärtäminen, puhuminen, kirjoittaminen, maantuntemus / ympäristöoppi.

Arviointiasteikko viittaa opetuksen järjestäjien laatimien opetussuunnitelmien tavoitteisiin, jotka puolestaan perustuvat opetussuunnitelman perusteisiin. Arvosana kertoo ainoastaan osaamisesta – ei käyttäytymisestä, huolellisuudesta tai täsmällisyydestä. Arviointiasteikko on periaatteessa sama kuin perusopetuksessa.

---

³ ELBE on lyhenne sanoista Eveilaulangues – Language awareness – BEgegnung mit Sprachen (kielitietoisuus). Tämä lähestymistapa ei keskity kielten ja niiden rakenteiden oppimiseen, vaan kielten tutkimiseen, vertailuun ja havaintojen tekemiseen. Tähän tarkoitukseen on olemassa erilaisia opetusmateriaaleja.

⁴ 1.9.2008 laaditun koulutodistuksen laatimista koskevan asetuksen (todistusasetuksen) § 8 mukaisesti.

Arvosana arvioi lapsen kokonaisosaamista opetuksessa. Se ei muodostu vain muodollisista kokeista, vaan siihen sisältyvät myös opettajan opetuksessa tekemät havainnot. Siksi arvosana ei vastaa yksittäisten kokeiden keskiarvoa.

Apuna voidaan käyttää – parhaassa tapauksessa yhteistyössä luokanopettajan kanssa – myös Eurooppalaista kielisalkkua. Sen avulla oppilaat voivat itse arvioida ja esitellä opittuja taitojaan. He voivat myös käyttää sitä omien tavoitteidensa muotoiluun myöhemmässä oppimisessa.

Kotikielen ja kulttuurin opettajat tukevat tarvittaessa luokanopettajaa oppilaiden arvioinnissa (erityisesti siirtymävaiheissa, kuten esim. yläkouluun siirryttäessä).

4.3 Kotitehtävät

Kotitehtävät voivat tukea oppimisprosessia tarjoamalla mahdollisuuden perehtyä opittavaan asiaan opetuksen ulkopuolella. Oppilaiden tulee pääsääntöisesti kyetä tekemään kotitehtävänsä ilman vanhempien apua. Toisaalta kuitenkin myös kannattaa hyödyntää vanhempien lähtökielellisiä taitoja – esimerkiksi dialogisten tai leikkimielisten kotitehtävien muodossa. Lisäksi vanhempien odotetaan olevan kiinnostuneita lastensa oppimisesta opetuksessa. Opettajat ottavat läksyjä antaessaan huomioon oppilaiden yksilöllisen tason. He välttävät oppilaiden ylikuormittamista ja motivoivat heitä sopivilla haasteilla.

4.4 Oppimateriaali

Opetuksen järjestäjät valitsevat ja hankkivat oppimateriaalin. Valinnassa otetaan huomioon erilaiset oppimistaidot ja -tavoitteet sekä oppilaiden erityistilanteet (*kaksikielisyys, maahanmuuttokokemukset*). Opetussuunnitelman mukainen oppimateriaali auttaa toteuttamaan opetussuunnitelman perusteiden vaatimukset.

4.5 Menetelmän valinta

Opetuksen suunnittelussa opettajilla on – didaktisten pääperiaatteiden ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti – vapaus valita menetelmänsä. He valitsevat ne menetelmät, jotka soveltuvat parhaiten tiettyihin opetustilanteisiin, kulloisiinkin tavoitteisiin ja sisältöihin sekä oppilaille että heille itselleen. He käyttävät useita eri metodisia lähestymistapoja, kuten suoria tehtävänantoja, havaitsevaa oppimista, suunnittelutyöskentelyä, projektiopetusta, parityöskentelyä jne.

Menetelmän valintaan vaikuttaa se, että oppilasryhmät ovat usein heterogeenisiä: oppilaat tulevat eri luokilta tai eri kouluista, kuuluvat eri ikäluokkiin, heillä on erilaiset taustat ja kielitaito.

4.6 Poliittinen ja uskonnollinen puolueettomuus

Kotikielen ja kulttuurin opetus on poliittisesti ja uskonnollisesti puolueetonta. Sen lähtökohtana on pluralistinen maailmankatsomus ja se pidättäytyy kaikesta poliittisesta ja kansallisesta indoktrinaatiosta. Jos kotikielen ja kulttuurin opetuksessa käsitellään uskontoa, on opetuksen tavoitteena uskonnontuntemus, ei jonkin tietyn uskon tunnustaminen tai uskonnollisten käytäntöjen harjoittaminen.

5 Oppiaine «kieli»

5.1 Oppiaineen merkitys ja erityispiirteet

Kotikielen ja kulttuurin opetuksessa käytetään *yleiskieltä*. Näin otetaan huomioon lasten kielelliset lähtötaidot, jotka voivat vaihdella yksilöittäin suurestikin ja sisältää myös murteellisia muotoja.

Opetuksessa otetaan huomioon, että lapsen taidot *lähtökielessä* voivat vastata *ensi-* tai *toisen kielen* taitoja. Tarvittaessa opettaja eriyttää opetustaan niin paljon kuin se on mahdollista. Tähän tarkoitukseen hän voi käyttää joko *ensikielen*, *toisen kielen* tai *vieraan kielen* opetuksen didaktiikkaa.

Lapset ja nuoret laajentavat kielentuntemustaan vertailemalla *opetuskieltä* saksaan tasonsa mukaisesti. He ymmärtävät tärkeitä *interferenssejä* ja yhdenmukaisuuksia näiden kielten välillä.

Normien mukainen kielenkäyttö *lähtömaassa* on ratkaisevaa oikeinkirjoitus- ja kielioppisääntöjen opettamisessa. Oikeinkirjoituksen ja kieliopin opettelu ei kuitenkaan ole itsetarkoitus.

Sanastotyöskentely auttaa oppilaita ilmaisemaan itseään sopivalla tavalla eri tilanteissa aihepiirin mukaisesti.

Oppilaille tarjotaan mahdollisimman usein tilaisuus huomata, kuinka he osaavat spontaanisti käyttää puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Opettajat soveltavat omia ehdotuksiaan ja ajankohtaisia aiheita. He lisäävät oppilaiden kiinnostusta *yleiskieleen* käyttämällä luovia menettelytapoja ja valikoituja klassisia ja moderneja kirjallisia tekstejä.

Oppilaat eivät laajenna ainoastaan *lähtökielensä* arjessa tarvittavaa sosiaalista kielitaitoa – englanniksi *Basic Interpersonal Communicative Skills (BICS)*. He oppivat lisäksi myös kielellisiä taitoja, jotka ovat ratkaisevia kognitiiviselle oppimiselle koulussa – *Cognitive Academic Language Proficiency (CALP)*. Kognitiivisen kielitaidon avulla oppilaat ymmärtävät monimutkaisia asiasisältöjä ja abstrakteja asioita, tunnistavat kausaalisia yhteyksiä tai osaavat esimerkiksi jäsentää oman tekstinsä. Kotikielen ja kulttuurin opetus tukee näin sosiaalisen kielitaidon kehittymistä kognitiiviseksi kielitaidoksi. Opetus vahvistaa oppilaiden tietoisuutta näiden kielirekisterien eroista ja opettaa niiden soveltamista.

Oppilaat saavat käsityksen siitä, miten kieli heidän *lähtömaassaan* muuttuu ja kehittyy.

Perusopetuksessa kaikki lapset oppivat lukemaan ja kirjoittamaan saksaksi latinalaisin aakkosin. Kotikielen ja kulttuurin opetuksessa oppilaat oppivat lisäksi *lähtökielensä* kirjaimet. Jos siinä käytetään täysin eri kirjaimia – kuten arabialaisia tai kiinalaisia – sujuvat nämä oppimisprosessit suurelta osin toisistaan riippumatta, eikä niitä tarvitse sovittaa tarkemmin yhteen. Jos kotikielen ja kulttuurin opetuksessa sitä vastoin opitaan latinalainen tai kyrillinen kirjaimisto, tulee kotikielen ja kulttuurin opettajan sekaannusten välttämiseksi ottaa huomioon perusopetuksessa tapahtuva saksan kielen lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen. Opettajan tulee tuntea erot saksan aakkosiin nähden ja osata esittää ne. Jos lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen tapahtuu kummallakin kielellä samanaikaisesti, opettajan tulee ottaa selvää siitä, missä oppimisvaiheessa oppilaat ovat yleisopetuksessa ja mitä menetelmää siinä käytetään. Jos mahdollista, opettajat keskustelevat asiasta keskenään.

5.2 Kielelliset tavoitteet

Esihuomautus tavoitteista

Seuraavat ohjeelliset tavoitteet ovat osaksi yhdenmukaisia Zürichin perusopetuksen kielenopetuksen tavoitteiden kanssa, mutta osaksi ne on määritelty erikseen. Tavoitteet tulee saavuttaa pakollisen kouluajan loppuun mennessä.

Toiminnallisen monikielisuuden tukeminen

Oppilaat oppivat lähtökielellään taitoja, jotka yhdessä saksan ja *vieraiden kielten* taitojen kanssa myötävaikuttavat toiminnalliseen monikielisyyteen. Keskeistä on siis ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen sekä suullisesti että kirjallisesti. Täydellinen oikeakielisyys on toissijaista.

Kuunteleminen ja ymmärtäminen

Oppilaat ymmärtävät, mitä heidän *lähtökielellään* puhutaan. He pystyvät seuraamaan keskustelua, esitelmiä sekä radio- ja televisiolähettyksiä, jotka käsittelevät yleisiä aiheita ja he osaavat suhtautua kuulemaansa kriittisesti. He oppivat myös tulkitsemaan, mitä äänensävy ja kehonkieli viestittävät.

Lukeminen

Oppilaat lukevat mielellään. He kokevat lukemisen viihdyttävänä ja rikastuttavana.

Kirjallisuus on taiteellinen ilmaisumuoto jokaisessa *kulttuurissa*. Oppilaiden tulee tutustua kirjallisuuden eri muotoihin esimerkkien avulla. He tietävät, miten ja mistä he saavat *lähtökielisiä* kirjoja. He tuntevat eri medioita ja tekstilajeja.

Oppilaat osaavat etsiä tekstistä tarvitsemiaan tietoja ja kysyä tai etsiä tietoa, jos he eivät ymmärrä jotakin.

Puhuminen

Opettaja luo puhetilanteita, jotka ovat lapsille ja nuorille mielekkäitä ja tukee heidän välistä kielellistä vuorovaikutusta.

Oppilaat osaavat muotoilla asiasisältöjä ja ilmaista mielipiteitä ja tunteita. He pystyvät myös ymmärtämään muiden puheenvuoroja ja esittämään kysymyksiä.

He osaavat kertoa tarinoita ja lukea tekstejä ääneen, muotoilla tekstejä ja pitää esitelmän vapaasti ilman tekstiä.

Kirjoittaminen

Oppilaat kirjoittavat mielellään.

He lukevat toisilleen säännöllisesti omia tekstejään ja antavat niistä palautetta toisilleen. Tällä tavoin he kokevat kirjoittamisen sosiaalisena prosessina, jossa tärkeää ei ole vain lopputulos.

He kykenevät muotoilemaan omia ajatuksiaan sekä todellisia ja fiktiivisiä asiakokonaisuuksia. He osaavat kirjoittaa kieliopillisesti ja ortografisesti oikeakielisiä tekstejä ikätasonsa mukaisesti, tarvittaessa hakuteosten avulla.

Oppilaat kokevat, että heillä on paljon mahdollisuuksia ilmaista itseään kirjallisesti monipuolisella tavalla myös *lähtökielellä*.

Kielitietoisuus

Asteittain tapahtuva vertailu *opetuskielen* ja saksan välillä auttaa oppilaita tunnistamaan näiden kielten erityispiirteitä ja samankaltaisuuksia. He kokevat *monikielisyyden* rikkautena.

Oppilaat kokevat kielen monimuotoisena, elävänä ja muuttavana. He oppivat käyttämään sitä eri tavoin eri tilanteissa. He huomaavat, että heidän sanavarastonsa ja ilmaisutapansa rikkaus voi olla suorassa yhteydessä heidän omaan kiinnostukseensa *lähtökieltä* kohtaan. He tutustuvat *lähtökieleensä* tietyillä ammattialoilla myös *ammattikielenä*.

Kuuntelemalla, lukemalla, kirjoittamalla ja puhumalla oppilaat oppivat kieliopillisia perustaitoja ja niiden soveltamista. He osaavat hankkia lisää tietoa kielistä kysymällä ja tietoa hakemalla.

Oppilaat oppivat tuntemaan *lähtökielensä* murteiden ja yleiskielen erot ja heitä ohjataan vähitellen käyttämään *yleiskieltä*.

Kirjaimet ja graafinen muotoilu

Oppilaat tuntevat *lähtökielensä* kirjaimiston.

Kirjoitusvälineet ja tekstin ulkoasuun käytetty aika ovat kirjoitustehtävän tavoitteen mukaiset.

6 Oppiaine «ympäristöoppi»

6.1 Oppiaineen merkitys ja erityispiirteet

Kotikielen ja kulttuurin opetuksessa oppilaat joutuvat kasvokkain oman tilanteensa kanssa maahanmuuttajaperheen tai *monikielisen* perheen *kaksikielisinä* lapsina. Oppimisryhmää (luokkaa) yhdistävät sama *lähtökieli* sekä samantapaiset kokemukset maahanmuutosta ja vähemmistöön kuulumisesta. Oppilaiden henkilökohtaiset kokemukset ja heidän suhteensa *lähtömaahan* ovat kuitenkin erilaisia. Opetuksessa otetaan huomioon uskontoon, maailmankatsomukseen, sosiaaliseen statukseen ja paikalliseen maantietoon liittyvät erot saman *lähtömaan* sisällä.

Opetuksessa käsitellään *lähtömaassa* vallitsevia arvoja. Voidaan myös vertailla arvokäsityksiä Sveitsin ja *lähtömaan* välillä. Oppilaiden tullessa tietoisiksi niiden yhtäläisyyksistä ja eroista myös heidän omat arvonsa selkiytyvät. Tämä prosessi tukee itsenäisen persoonallisuuden kehittymistä, jossa eri viitekehykset yhdistyvät. Samalla se vahvistaa oppilaiden itsetuntoa.

Opetuksessa käsitellään asia-aiheita ja syvennetään tietoja *lähtökulttuurista*. Konkreettisten tilanteiden pohjalta voidaan tehdä vertailuja Sveitsiin.

Opetuksessa pohditaan maasta- ja maahanmuutosta johtuvia kokemuksia ja päivittäistä yhteiseloa monikulttuurisessa yhteiskunnassa.

Oppilaat oppivat tuntemaan *lähtömaan* historiaa ja maantietoa esimerkkien kautta. He luovat yhteyksiä sen välillä, millaista elämä on nykyisin *lähtömaassa* ja millaista se on Sveitsissä.

Opetus tukee avointa, suvaitsevaista asennetta. Oppilaat oppivat entistä paremmin elämään yhdessä eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa toisiaan kunnioittaen, tekemään kompromisseja ja ratkaisemaan ristiriitoja rauhanomaisesti. Näiden *kulttuurien välisten valmiuksien* kehittymistä edesauttaa ennakkoluuloton vertaileminen – oli se sitten vertailua eri lähtöalueiden, *murteiden*, kielten ja uskontojen välillä, *lähtömaan* ja Sveitsin välillä tai *lähtömaan* ja muiden maiden vertailua keskenään.

6.2 Ympäristöopin tavoitteet

Esihuomautus tavoitteista

Seuraavat ohjeelliset tavoitteet ovat osaksi yhdenmukaisia Zürichin perusopetuksen ympäristöopin opetuksen tavoitteiden kanssa, mutta osaksi ne on määritelty erikseen. Tavoitteet tulee saavuttaa pakollisen kouluajan loppuun mennessä.

Yksilö ja yhteisö

Ollessaan tekemisissä muiden ihmisten kanssa oppilaat oppivat kuuntelemaan, aistimaan tunteita ja ymmärtämään keskustelukumppaniaan. He tarkistavat yhä uudelleen sitä kuvaa, joka heillä on itsestään ja muista ihmisistä.

Oppilaat pohtivat perusteellisesti *elämismaailmojaan lähtömaassa* ja Sveitsissä ja kehittyvät avoimiksi niiden suhteen. He oppivat tarkastelemaan niitä tunteita, joita eri *elämismaailmoin* kuuluminen heissä herättää ja jotka kuuluvat osana heidän omaan persoonallisuuteensa. *Elämismaailmojen* mahdollisesti erotessa toisistaan he löytävät rakentavan tavan olla uskollinen niille kummallekin.

Keskustelemalla tietoisesti monista eri perheeseen, ystäviin, kouluun, *lähtömaahan*, omaan kansaan ja uskonnollisiin instituutioihin liittyvistä kokemuksista oppilaat oppivat ymmärtämään sosiaalisten yhteyksien moninaisuutta ja vuorovaikutusta. He ymmärtävät, että yksilö on osa yhteisöä ja kummatkin vaikuttavat toisiinsa.

Opetuksessa käsitellään uskontoja, jotka ovat osa *lähtömaan* historiaa ja *kulttuuria*. On kyse uskontotiedosta, ei tunnustuksellisesta uskonnonopetuksesta (vrt. kpl 4.6). Oppilaat oppivat ymmärtämään erilaisia uskontoja paremmin vertailemalla niitä keskenään – esimerkiksi eri uskontoja *lähtömaan* sisällä tai *lähtömaan* ja Sveitsin uskontoja.

Oppilaat huomaavat, että ihmisten keskinäisessä kanssakäymisessä on välttämätöntä ottaa toiset huomioon ja noudattaa sääntöjä. He ovat kuitenkin myös tietoisia siitä, että nämä säännöt perustuvat arvokäsityksiin ja normeihin, jotka eivät ole muuttumattomia.

Oppilaat huomaavat myös, että vastaukset moniin perustavanlaatuisiin kysymyksiin riippuvat henkilökohtaisesta arvokäsityksestä ja maailmankatsomuksesta. He tuntevat tärkeitä arvokäsityksiä ja perinteitä *lähtömaastaan* ja Sveitsistä ja perehtyvät niihin.

Oppilaat ovat tietoisia sosiaalisista velvoitteista. He pyrkivät ratkaisemaan ristiriidat ilman väkivaltaa, keskustelemalla ja toisia kunnioittaen. Yrittäessään itse vaikuttaa omaan kehitykseensä he oppivat myös suhtautumaan vapauksiin vastuullisesti.

Kasvaessaan aikuisiksi oppilaat oppivat puhumaan avoimesti omista ja toisten tunteista ja keskustelemaan uusista haasteista.

Perustiedot ihmisen henkisistä, sielullisista ja ruumillisista toiminnoista sekä vastaava *lähtökielen* sanasto auttavat oppilaita ymmärtämään itseään ja kanssaihmissään syvemmillä tasolla sekä löytämään suunnan myös omassa elämässään. He hallitsevat henkilökohtaisista havainnoista, tarpeista ja asioista puhumiseen tarvittavat käsitteet.

Oppilaat suhtautuvat vastuuntuntoisesti omaan ja kanssaihminen psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen.

Luonto ja tekniikka

Oppilaat tulevat tietoisiksi luonnon, tekniikan ja ihmisen yhteisvaikutuksen universaaleista lainalaisuuksista.

He ymmärtävät erilaisia (teknologisia) kehitysasteita. He käsittelevät esimerkinomaisesti luontoa, ihmistä ja tekniikkaa koskevia aiheita ja laajentavat *lähtökielensä* vastaavaa sanastoa.

Kotimaa ja maailma

Oppilaat suhtautuvat välittömään ympäristöönsä ja *lähtömaahansa* kiinnostuneesti ja avoimesti.

Itse selvittämällä sekä kuvien, karttojen ja muiden medioiden avulla he saavat pohtimalla ja Sveitsiin vertaamalla entistä täsmällisemmän kuvan *lähtömaastaan*.

Maantieteelliset, taloudelliset ja ekologiset oppisisällöt laajentavat tietoja *lähtömaasta*. Tämä perustavanlaatuisen pohjatieto auttaa heitä tarkastelemaan *lähtömaataan* entistä kokonaisvaltaisemmin ja luokittelemaan ja painottamaan tietoja mitä erilaisimmista lähteistä. Se auttaa heitä myös tulemaan paremmin toimeen *lähtömaassaan*.

Oppilaat käsittelevät *lähtömaan* elämäntapoja ja työmuotoja ja vertaavat niitä vastaaviin sveitsiläisiin.

Lähtömaa tulee oppilaille tutuksi. He kohtaavat eri väestöryhmiin kuuluvat ihmiset sekä *lähtömaassa* että Sveitsissä mahdollisimman ennakkoluulottomasti. He pyrkivät myös ymmärtämään eri väestöryhmien arvokäsityksiä ja elämismuotoja. He tunnistavat muiden ennakkoluulot ja myös omansa sekä oppivat suhtautumaan niihin rakentavasti.

Menneisyys, nykyhetki, tulevaisuus

Oppilaat tuntevat *lähtömaansa* nykyistä ja mennyttä kulttuuriperinnettä ja kunnioittavat sitä.

He osaavat perustietojensa avulla sijoittaa ajallisesti oikein *lähtömaansa* menneitä ja nykyisiä tapahtumia, kehityspiirteitä ja tuotoksia. Oman ryhmän maahanmuuttohistorialla on tässä yhteydessä tärkeä merkitys.

He oppivat esimerkkien avulla, että jokainen kuvaus on subjektiivinen ja sisältää arvottamista. He huomaavat, että eri näkökulmia ja kiinnostuksen kohteita on helpompi ymmärtää niiden historiallista taustaa vasten.

Oppilaat ymmärtävät, että ihmiset vaikuttavat kehitykseen tunteiden, ajattelun ja toiminnan kautta. Opetuksessa käsitellään alueellisia, kansallisia ja yleismaailmallisia ongelmia sekä tehdään havaintoja niiden vaikutuksista välittömään elinympäristöön.

Oppilaat saavat käsityksen politiikan, talouden ja *kulttuurin* välisistä yhteyksistä.

He ovat tietoisia eri mahdollisuuksista vaikuttaa itse nykyiseen ja tulevaan kehitykseen ja tietävät olevansa niistä vastuussa omalta osaltaan.

He tuntevat oleelliset ihmisoikeudet, lasten oikeudet mukaan luettuina, ja toimivat niiden mukaisesti.

7 Opetus eri asteilla

Opetussuunnitelman perusteista puuttuu alajako eri kouluasteiden tavoitteisiin, koska se tehdään vasta yleistavoitteiden tasolla. Yksittäiset opetuksen järjestäjät ovat vastuussa astekohtaisten yleistavoitteiden ja niitä vastaavien sisältöjen määrittelemisestä siten, että opettajat voivat niiden pohjalta valmistella konkreettisen opetuksensa. Seuraavassa eri asteiden sisältöjä pohditaan vain periaatteellisesti.

7.1 Eri asteiden erityispiirteet

Esikouluaste

Tämänikäiset lapset oppivat aistikokemusten ja toiminnan kautta, itsenäisesti tai matkimalla. He oppivat uutta aina asiayhteydessä. Ohimennen tai huomaamatta opitut asiat muotoutuvat opettajan avulla käsitteiksi ja muutetaan täsmälliseksi tiedoksi. Jos he esimerkiksi hyppäävät tikkailta, he oppivat käsitteen tikkaat, mutta samalla he oppivat myös hyppytekniikkaa ja kokevat pelon tai onnistumisen tunteita. Vastaavasti opetuksen lähtökohtana ovat lasten arkikokemukset ja opetuksessa luodaan tilanteita, joissa lapsi voi itse toimia ja kokea.

Opetus tarjoaa elämyksiä, joiden avulla lapset oppivat kertomaan kuvista ja mielikuvista sanoin ja lausein. Sanavaraston laajentamiseksi otetaan esiin lasten *elämismaailman* lisäksi myös paikan ilmaukset (missä, takana, yläpuolella jne.) ja loogisia suhteita kuvaavat ilmaukset (enemmän, vähemmän, yhtä paljon jne.).

Lapset tutustutetaan opetuksessa leikkimielisellä tavalla kuvakirjojen ja tekstien maailmaan. Lapset oppivat, että heidän arjesta tuntemillaan symboleilla, merkeillä ja piktogrammeilla on merkitys.

Lapset tunnistavat kirjoitettua kieltä ja sen käyttötarkoituksia. He harjoittelevat käsittelemään eri kirjoitustarvikkeita tarkoituksenmukaisesti ja hallitusti. He oppivat tunnistamaan ja kirjoittamaan oman nimensä. He alkavat lukea ja kirjoittaa yksilöllisten edellytystensä mukaan, mikä ei kuitenkaan tapahdu kaikissa kieliryhmissä samalla tavalla. Latinalaisia kirjaimia opeteltaessa tämänikäiset lapset lukevat ja kirjoittavat vain itse halutessaan. Muiden kieliryhmien kohdalla kirjoittamaan opettelulla voi jo olla suurempi merkitys. (Vrt. kpl 5.1)

Alakoulu 1. – 3. luokka

Lähtökohtana ovat lasten arkiset ja henkilökohtaiset kokemukset perheen parissa sekä *lähtömaassa* että Sveitsissä. Lasten side perheeseen ja perheen arvokäsitysten omaksuminen ovat tässä iässä vielä voimakkaat.

Opetuksessa painotetaan kaikkia kielen osa-alueita: kuullunymmärtämistä ja puhumista, lukemista ja kirjoittamista. Opetuksessa käytetään ennen kaikkea leikkimielisiä oppimismuotoja. Lukemiseen ja kirjoittamiseen perehdyttämisen ei tule tapahtua irrallaan vastaavista prosesseista koulukielellä eli saksaksi. Väärinkäsitysten välttämiseksi opettaja kertoo tarvittaessa *lähtökielen* ja saksan kirjainten eroista ja yhtäläisyyksistä. (Vrt. kpl 5.1)

Keskikoulu 4. – 6. luokka

Näille lapsille samanikäisten lasten ryhmä on hyvin tärkeä. He ovat luonnostaan kiinnostuneita erilaisista elämäntavoista ja *elämismaailmoista*, joiden kanssa he ovat kosketuksissa. Heillä on yleensä positiivinen suhde ympäristöönsä (perheeseen ja kouluun) eivätkä he juuri kyseenalaista sitä. He ovat yleensä ennakkoluulottomia, avoimia ja spontaaneja *lähtökulttuuriaan* kohtaan ja kiinnostuneita suhteistaan ja sidoksistaan perheeseensä *lähtömaassa*.

Opetuksessa harjoitellaan kaikkia kielen osa-alueita – kuullunymmärtämistä ja puhumista, lukemista ja kirjoittamista. Erityisesti painotetaan vaativien, monimutkaisten kielirekisterien (*Cognitive Academic Language Proficiency, CALP*) hallitsemisessa vaadittavien taitojen laajentamista.

Yläkoulu 7. – 9. luokka

Yläkoulussa nuoret suhtautuvat yhä kriittisemmin omiin ja ympäristön arvokäsityksiin. Tämän seurauksena he saattavat joko hylätä lapsuudessa omaksumansa arvot ja normit tai alkaa ihannoida niitä. Usein he myös kyseenalaistavat kotikielen ja kulttuurin opetuksen mielekkyyden.

Opettaja ymmärtää kyseessä olevan murrosvaiheen ja hyväksyy sen sellaisenaan. Hän käsittelee opetuksessa kriittisesti erilaisia (elämis-)malleja. Näin hän auttaa nuoria löytämään suuntaa elämälleen ja kehittämään persoonallisuuttaan. Opettaja tukee oppilaita erityisesti siinä, miten he soveltavat erilaiset kokemukset, arvokäsitykset ja eri ryhmiin kuulumisen omaan elämäänsä.

Opetuksessa otetaan huomioon nuorten yksilölliset kyvyt ja taidot. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esiin erityisiä tietoja omasta kulttuurista ja kulttuurien välisistä asioista sekä kotikielen ja kulttuurin opetuksessa että myös perusopetuksessa ja koulun ulkopuolella.

Suullisella ja kirjallisella kommunikaatiolla, kielen tarkastelulla ja mediakasvatuksella on tärkeä asema opetuksessa. Nuoret saavat tilaisuuden käyttää omaksumiaan taitoja eri kielillä (*lähtökielillä*, saksaksi, ranskaksi, englanniksi), löytää yhtäläisyyksiä niiden välillä ja yhdistää tietoja toisiinsa. Näin he voivat laajentaa kielitaitoaan ja osaavat toimia paremmin eri tilanteissa.

Opetus tukee nuoria kehittämään ammatillisen näkökulman ja sopeutumaan työmaailmaan. Erityisesti se auttaa heitä ymmärtämään, että *kaksikielisyys ja kulttuurien väliset valmiudet* ovat lisäresursseja, joita tulisi hyödyntää.

7.2 Tasot ja aihepiirit – yleiskatsaus

Seuraava taulukko antaa yleiskatsauksen siitä, mitä aiheita milläkin kouluasteella kotikielen ja kulttuurin opetuksessa voidaan käsitellä. Se sisältää erittäin paljon ehdotuksia. Rajoitetun tuntimäärän takia opettajan täytyy valikoida aihepiirit. Useimpien aiheiden kohdalla opetuksessa on mielekästä vertailla kieliä tai *elämismaailmoja*. Voidaan esimerkiksi keskustella siitä, missä määrin esikoulun ja perheen normit ovat samanlaisia ja missä ne eroavat toisistaan. Näitä vertailuja ei taulukossa mainita erikseen jokaisen aiheen kohdalla.

aiheet	esikoulu	alakoulu 1. – 3. lk	alakoulu 4. – 6. lk	yläkoulu
minä ja muut – yhdessä eläminen	<p>toisiin tutustuminen;</p> <p>esikoulu: säännöt, rutiinit ja normit; rituaalit;</p> <p>yhdessä muiden kanssa tekeminen ja kokeminen;</p> <p>ystävyyys; riita;</p> <p>mitä osaan jo tehdä itse</p>	<p>tervehtiminen, esittäytyminen;</p> <p>käytöstavat ja kohteliaisuus-säännöt;</p> <p>koulu: säännöt, rutiinit ja normit;</p> <p>ystävyyys; riita</p>	<p>erilaiset ryhmät ja kulttuurit: samanlaiset ja erilaiset säännöt ja arvot</p> <p>molemminpuolinen kunnioitus ja vastavuoroinen hyväksyntä, ristiriidat ja ratkaisukeinot;</p> <p>kuka minä olen: millainen minä olen, mihin minä kuulun;</p> <p>sukupuoliroolit: pojat – tytöt;</p> <p>lasten oikeudet</p>	<p>yksilö ja ryhmä, yhteenkuuluminen ja ulkopuolisuus;</p> <p>enemmistöjen ja vähemmistöjen yhteiselo: kotoutuminen, rasismi, ajankohtaiset keskusteluaiheet ja tapahtumat;</p> <p>esikuvat ja idolit: urheilun, tieteen, kulttuurin ja historian alueilta;</p> <p>suhteet toiseen sukupuoleen (myös kulttuuriin liittyvät odotukset);</p> <p>ihmisoikeudet</p>

aiheet	esikoulu	alakoulu 1. – 3. lk	alakoulu 4. – 6. lk	yläkoulu
perhe	minun perheeni ja sukuni	minun perheeni ja sukuni; säännöt ja normit perheessä	työn- ja tehtävien jako perheessä; minun perheeni historia: sukupolvet ja sukupuu; erilaiset perhemuodot	perheenjäsenten roolit eri aikoina, kulttuurierot; oma roolikäsitys; perheen tehtävä ja muodot (historian ja kulttuurin luomaa taustaa vasten); omat arvot; etiikka
leikki ja vapaa-aika	leikki: yhdessä, eri paikoissa, erilaisilla leluilla; työkalut ja työvälineet	leikki: yhdessä, eri paikoissa, erilaisilla leluilla; modernit ja perinteiset leikit ja lelut; vapaa-aika ja harrastukset	rentoutuminen ja lepo; vapaa-aika; urheilu; nuorisoryhmä; digitaalisten ja muiden medioiden käyttö	rentoutuminen ja lepo; vapaa-aika; nuorisotilat, nuorisokulttuurit (musiikki, kieli); vertaisryhmä; yhdistykset; digitaalisten ja muiden medioiden käyttö; mainonta

aiheet	esikoulu	alakoulu 1. – 3. lk	alakoulu 4. – 6. lk	yläkoulu
asuminen, kaupunginosa ja kaupunki	<p>ympäristö kotona ja esikoulussa;</p> <p>minun koulutieni;</p> <p>liikenne ja liikennevälineet</p>	<p>meidän asuntomme: talo ja ympäristö;</p> <p>minun koulutieni;</p> <p>liikennevälineet</p>	<p>talot ja asuminen (myös yhteiskuntaluokkia koskevat näkökulmat);</p> <p>kaupunginosa / kylä; elintarvikemyymälät</p>	<p>asuminen ja rakennustyyli: historiallinen kehitys;</p> <p>kaupungit ja kaupungistuminen (maailmanlaajuisena kehityksenä)</p>
juhlat, perinteet ja muoti	<p>syntymäpäivä ja muut tärkeät juhlat;</p> <p>vaatteet</p>	<p>syntymäpäivä ja muut tärkeät juhlat, erilaisia juhlia;</p> <p>erilaisia vaatteita tilaisuuden mukaan</p>	<p>eri tapoja juhlia; uskonnolliset perinteet;</p> <p>vaatemuoti ajan muutoksessa; työvaatteet, vaatteet ja rooli / status, merkkituotteet</p>	<p>bilekulttuuri ja bileet;</p> <p>muoti ja rituaalit eri aikoina</p>
terveys ja ruoka	<p>minun kehoni: sen osat, oman ja muiden kehon loukkaamattomuus;</p> <p>hygienia;</p> <p>lääkäri;</p> <p>terveellinen ruoka ja juoma</p>	<p>ihmiskeho; viisi aistia;</p> <p>hygienia;</p> <p>terveellinen ruoka ja juoma, ruokailutottumukset</p>	<p>terveys ja sairaus; terveelliset elämäntavat;</p> <p>mistä elintarvikkeet tulevat, kasvikset ja hedelmät vuodenaikojen mukaan</p>	<p>urheilu; päihteet;</p> <p>ravinto; kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä juontuvat erilaiset ruokakulttuurit</p>

aiheet	esikoulu	alakoulu 1. – 3. lk	alakoulu 4. – 6. lk	yläkoulu
maantieto	lasten kokemusmaailmaan liittyvät maantieteelliset nimet (asuinpaikka, lähtömaa, Sveitsi, naapurimaa jne.)	maantieteellistä hahmottamista koskevat käsitteet; minun lähtömaani: yleiskuva maantiedosta, ilmasto	maantieteellistä jaottelua koskevat käsitteet; tärkeät vesistöt, vuoret ja kaupungit lähtömaassa	lähtömaan alueiden maantieteelliset tunnuspiirteet
luonto ja tekniikka	eläimet; hedelmät ja vihannekset; vuodenajat ja muutokset luonnossa; ajan käsitteet (vuosi, kuukausi, viikko, päivä, tunti, ilta, keskipäivä, eilen, tänään, huomenna jne.); kodinkoneet	kotieläimet; eläimet ja kasvit; metsä; hedelmät ja vihannekset; neljä elementtiä; vuodenajat; kellonajat; polkupyörä	eläin- ja kasvilajit; ravintoketju; sää ja sääennusteet; ympäristönsuojelu, ympäristökatastrofit	ekologia, ympäristön uhkat ja -suojelu (mm. kierrätys ja jätteiden hävittäminen); ajankohtaiset tieteelliset kiistakysymykset (eläinkokeet, geenitutkimus jne.); digitaaliset lelut ja viestintävälineet

aiheet	esikoulu	alakoulu 1. – 3. lk	alakoulu 4. – 6. lk	yläkoulu
kirjallisuus ja taide	<p>laulut; lorut; sadut; kuvakirjat;</p> <p>värit;</p> <p>omat tuotokset ja niistä keskustelu muiden kanssa</p>	<p>laulut; säkeet; sadut; kuvakirjat;</p> <p>elokuvat</p>	<p>tarinat, myytit, eläinsadut, runot; kirjaston monikieliset kirjat ja elokuvat;</p> <p>elokuvat</p>	<p>esimerkkejä klassikoista ja nykykirjallisuudesta;</p> <p>elokuvat;</p> <p>kuvataide, musiikki ja muut taiteen osa-alueet; taiteilijat</p>
menneisyys ja historia	<p>«kun olin pieni»;</p> <p>erot ennen – nykyisin;</p> <p>henkilökohtaiset kokemukset lähtömaassa: matkat, lomat</p>	<p>«kun olin pieni»;</p> <p>henkilökohtaiset kokemukset lähtömaassa: matkat, lomat</p>	<p>minun perheeni historia; maahanmuutto;</p> <p>lähtömaan historia: tärkeitä tapahtumia, myyttejä synnystä</p>	<p>minun omaelämäkertani (esim. oppimiseen tai kieliin liittyen);</p> <p>ajankohtaiset sosiaaliset ja poliittiset tapahtumat lähtömaassa;</p> <p>uskonto;</p> <p>politiikan tuntemus (mm. vaalit ja äänestäminen)</p>

aiheet	esikoulu	alakoulu 1. – 3. lk	alakoulu 4. – 6. lk	yläkoulu
työmaailma ja koulutus	lapselle ympäristöstä tutut ammatit (äiti, isä, lastentarhanopettaja); myyjä, lääkäri	ammatit koulussa ja julkisella sektorilla (hotelli- ja ravintola-ala, poliisi, sairaala, myyntityö jne.)	unelma-ammatti; esimerkkejä eri alojen ammasteista; koulutuksen ja työn merkitys	ammatinvalinta ja siirtyminen työelämään tai jatko-opintoihin Sveitsissä ja lähtömaassa: ammatit ja niiden vaatimukset, maiden väliset erot; ammatti ja identiteetti; omien kielellisten ja kulttuurien välisten valmiuksien käyttö; sukupuoleen liittyvät kysymykset; talous: eri sektorit, historiallinen kehitys, työttömyys, ammattiliitot

8 Opetussuunnitelman sanasto

Sanastosta selviää, mitä seuraavilla käsitteillä tässä tekstissä tarkoitetaan.

Äidinkieli

Äidinkielellä tarkoitetaan ensimmäistä opittua kieltä, *ensikieltä*. Käsite on epätarkka, koska se olettaa vain äidin olevan ratkaiseva ensimmäistä kieltä opittaessa. Opetussuunnitelman perusteissa puhutaan sen takia vain *ensikielestä*.

Ammattikieli

Ammattikieli on *yleiskielen* variantti, joka muodostuu ammattikohtaisesta sanastosta.

Bilingualismi

Katso ensikieli ja kaksikielisyys.

Elämismaailma(t)

Opetussuunnitelman perusteissa elämismaailma ymmärretään kaikkien niiden asioiden, esineiden, tapahtumien ja asiasisältöjen kokonaisuutena, joiden kanssa ihmiset ovat senhetkessä tilanteessaan tekemisissä. Elämismaailma on vain osa koko olemassa olevaa maailmaa – yksilöllisestä elämäntilanteesta riippuen. Niinpä saksalaisen mieslääkärin elämismaailma poikkeaa afrikkalaisen maatyöläisnaisen elämismaailmasta ja kroatialaiseen yläluokkaan kuuluvan maahanmuuttajatyön elämismaailma sveitsiläiseen alaluokkaan kuuluvan pojan elämismaailmasta. Opetussuunnitelman perusteissa *kulttuuria* ja elämismaailmaa ei eroteta jyrkästi toisistaan, mutta jälkimmäisellä käsitteellä painotetaan enemmän yksilön suhdetta nykyisyyteensä sekä omaan toimimiseensa ja puhumiseensa.

Ensikieli

Tämä on ensimmäinen sosiaalistumisen kieli eli kieli, joka opitaan ensimmäisenä ja jota perheessä ensisijaisesti puhutaan. Usein puhutaan myös «*äidinkielestä*». Ensikielen tunnustaminen ja tukeminen luo perustan hyvälle kielelliselle kehitykselle, vaikka *toinen kieli* (tässä tapauksessa saksa) tulisi ajan myötä vahvemmaksi. Monet lapset eivät opi ensimmäiseksi vain yhtä, vaan samanaikaisesti tai lähes samanaikaisesti kahta tai useampaa kieltä – esimerkiksi toisen vanhemman puhuessa lapsen kanssa eri kieltä. Tässä tapauksessa lapsella on siis useampia *ensikieliä*; tällöin puhutaan primäärisestä kaksikielisyudesta.

Identiteetti, kaksikulttuurinen identiteetti

Identiteetillä tarkoitetaan opetussuunnitelman perusteissa ihmisen käsitystä itsestään itsenäisenä yksilönä. Tähän kuuluu subjektiivinen kuva omasta tilanteesta, sen jatkuvuudesta ja ominaisuuksista. Identiteetti ei ole muuttumaton, vaan paremminkin dynaaminen ja prosessinomainen. Se muotoutuu ratkaisevasti sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja siten kielen kautta. Kaksikulttuurisella identiteetillä tarkoitetaan subjektiivisesti koettua tunnetta yhtäaikaan kahteen (tai useampaan) ryhmään – kansaan, kieliryhmään tms. – kuulumisesta.

Interferenssi

Interferenssistä puhutaan, kun *ensikielen* elementtejä tai rakenteita siirtyy johonkin toiseen kieleen, joissa ne ovat kieliopillisesti tai semanttisesti väärin (esimerkiksi saksan «bekommen» ja englannin «become»).

Kaksikielisyys, kaksikielinen

Termin laajimassa merkityksessä kaksikielinen henkilö hallitsee kahta kieltä aktiivisesti tai passiivisesti. Opetussuunnitelman perusteissa käytetään kuitenkin kapeampaa määritelmää: vain niitä lapsia, jotka puhuvat saksaa ja yhtä tai useampaa muuta *lähtökieltä*, nimitetään kaksikieliseksi. (Kaksikielisyys määritellään tässä opetussuunnitelmassa eri tavoin kuin *monikielisyys*, katso vastaava hakusana edellä.)

Kirjakieli

Katso *yleiskieli*.

Kognitiivinen kielitaito (CALP)

Katso *sosiaalinen kielitaito (BICS)*.

Kotikieli ja kulttuuri

Katso kpl. 3.1.

Kotoutuminen, integroituminen

Kotoutumisella tai integroitumisella tarkoitetaan tässä yhteydessä prosessia, jossa erilaisen sosiaalisen, kulttuurisen ja kielellisen taustan omaavat henkilöt ja ryhmät saavuttavat tasa-arvoisen sosiaalisen ja poliittisen aseman yhteiskunnassa ja jossa heitä kunnioitetaan erityisine kielellisine ja kulttuurisine taustoineen.

Kulttuuri

Kulttuuria tarkastellaan tässä opetussuunnitelmassa niiden ainutlaatuisten henkisten, aineellisten, älyllisten ja tunteellisten aspektien kokonaisuutena, jotka ovat jollekin yhteiskunnalle tai etniselle ryhmälle tyypillisiä. Tähän eivät sisälly ainoastaan taide ja kirjallisuus, vaan myös elämämuodot, ihmisen perusoikeudet, arvojärjestelmät, perinteet ja uskonsuuntaukset. Yksilöitä ei voi määritellä ainoastaan kulttuurin tai etnisen ryhmän perusteella. Heillä ei siis välttämättä tarvitse olla tiettyjä ominaisuuksia tai käytösmalleja vain sen takia, että he kuuluvat tiettyyn kulttuuriin. Lisäksi yhteiskunnan tai etnisen ryhmän kulttuuri ei ole homogeeninen eikä suljettu. Paremminkin kulttuurinen käytäntö tuottaa jatkuvasti uusia merkityksiä ja erilaiset kulttuuriset käytännöt sekoittuvat keskenään.

Kulttuurien välinen kääntäminen ja välittäminen

Tämä ilmaus kuvaa eri *elämismaailmojen* ja elämäsmuotojen välillä toimimista maahanmuuton kontekstissa. Kulttuurien välinen välittäjähenkilö tekee havaintoja eri väestöryhmien ja yksittäisten henkilöiden mielenkiinnon kohteista, mahdollistaa kohtaamisia ja herkistää osallisten toivomuksille. Hän on vastuussa siitä, että keskustelukumppanit ymmärtävät toisiaan kielellisesti (eli kääntämisestä). Hän voi vaikuttaa siihen, että pelot ja varaukset tulevat paremmin ymmärretyiksi. Hän voi auttaa *vieraskielisiä* vanhempia ymmärtämään sveitsiläistä koulujärjestelmää. Monet kotikielen ja kulttuurin opettajat jatkokouluttautuvat ammattillisista ja omaelämäkerrallisista syistä voidakseen toimia kulttuurien välisinä välittäjinä. Tähän tarkoitukseen on tutkintoon johtavia kurseja ja muita jatkokoulutusmahdollisuuksia.

Kulttuurien välinen valmius, kulttuurien välinen oppiminen

Kulttuurien välinen valmius on kyky toimia menestyksekkäästi toisesta kulttuuripiiristä tulevien ihmisten kanssa. Se voi olla olemassa jo nuorella iällä tai kehittyä kulttuurien välisen oppimisen kautta. Kokemukset erilaisista *elämismaailmoista* – kuten *maahanmuuttajataustaisten lasten* kohdalla – voivat edesauttaa tätä prosessia.

Lähtökieli

Lapsen lähtökieli on se kieli, joka on hänen *lähtömaansa ympäristön kieli* tai *yleiskieli*. Jos lapsi kuuluu toiseen tai kolmanteen maahanmuuttajapolveen, ei hänen lähtökielensä välttämättä ole hänen *ensikielensä*. Siksi kotikielen ja kulttuurin *opetuskieltä* ei opetussuunnitelmassa nimitetä *ensikieleksi*, vaan lähtökieleksi.

Lähtökulttuuri

Lapsen lähtökulttuuri vastaa hänen *lähtömaansa kulttuuria* tai sen kansan *kulttuuria*, johon lapsi kuuluu. Niiden lasten kohdalla, jotka ovat kasvaneet Sveitsissä, tarkoitetaan tällä käsitteellä vanhempien tai toisen vanhemman *lähtömaata* tai kansaa. Käsite lähtökulttuuri viittaa historiaan: sieltä minä tai minun perheeni on kotoisin. Lasten tämänhetkisen tilanteen painottamiseksi käytetään opetussuunnitelmassa usein lähtökulttuurin sijaan käsitettä *elämismaailma*.

Lähtömaa, lähtövaltio

Lapsen lähtömaa on se maa, jossa lapsi itse tai hänen vanhempansa (tai toinen vanhempi) ja muut sukulaiset ovat alunperin eläneet.

Maahanmuuttajatausta, maahanmuuttajataustainen

Termiä «maahanmuuttajataustainen» käytetään eri kategorioihin kuuluvien ihmisten yhdistämiseksi. Sveitsin tapauksessa se sisältää – tämänhetkisestä kansallisuudesta riippumatta! – kaikki henkilöt, jotka ovat 1) itse maahanmuuttajia tai 2) syntyneet Sveitsissä ja joilla on vähintään yksi maahanmuuttajataustainen vanhempi. Monilla näistä henkilöistä ei siis ole omakohtaista kokemusta maahanmuutosta ja he ovat eläneet Sveitsissä syntymästään saakka tai heillä on Sveitsin kansalaisuus. Käsitteeseen «maahanmuuttajataustainen lapsi» sisältyvät siten myös ne lapset, jotka eivät itse ole maahanmuuttajia, eivätkä ulkomaan kansalaisia, mutta joiden tilanteeseen maahanmuutto kuitenkin vaikuttaa. Tämä avoin merkitys kätkee sen riskin, että maahanmuuttoa käytetään selityksenä asioihin, joihin sillä ei ole merkitystä kyseessä olevien henkilöiden kohdalla.

Maahanmuuttajataustaiset lapset

Katso *maahanmuuttajatausta*.

Monikielisyys, monikielinen

Käsite monikielisyys kuvaa ilmiötä, jossa osataan kolmea tai useampaa kieltä. Käsite voi viitata sekä yksittäisiin henkilöihin että koko yhteiskuntaan. Sveitsissä se voi myös kuvata sitä ilmiötä, että maassa puhutaan neljää virallista kieltä. Opetussuunnitelman perusteissa puhutaan monikielisestä yksilöstä siinä tapauksessa, että hän osaa kolmea tai useampaa kieltä aktiivisesti tai passiivisesti – riippumatta siitä, mikä yksilöllinen suhde puhujalla näihin kieliin on (*ensikieli, toinen kieli, lähtökieli, vieras kieli*). Tässä tapauksessa esimerkiksi lapsi, joka puhuu saksaa *ensikielenä* ja lisäksi kahta *vierasta kieltä*, on monikielinen. Jos kuitenkin toinen näistä saksan lisäksi puhutuista kielistä on lapsen *lähtökieli*, puhutaan opetussuunnitelman perusteissa sen sijaan *kaksikielisistä* lapsista.

Murre

Murre on paikallisesti tai alueellisesti rajattu kieli tai kielen alueellinen variantti. Murteet eivät yleensä esiinny kirjallisessa muodossa. Ne voivat erota vahvasti *yleiskielestä*. Murre voi vastata *ympäristön kieltä*.

Opetuskieli

Tällä tarkoitetaan tässä opetussuunnitelman perusteissa maan tai yhteisön kotikielen ja kulttuurin opetuksessa opeteltavaa *yleiskieltä*, jota tietyn kotikielen ja kulttuurin opetuksessa opitaan. Tässä yhteydessä voidaan käyttää myös käsitettä *lähtökieli*.

Perheen kieli

Perheen kielellä tarkoitetaan kieltä, jota perheen parissa yleensä puhutaan (perheessä voi olla myös useampia kieliä).

Sosiaalinen kielitaito (BICS)

Kielenoppimisesta puhuttaessa on mielekästä erottaa toisistaan kaksi olennaista valmiutta. Sitä kielitaitoa, jota käytetään arjessa ja suorassa henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa, nimitetään *ammattikielellä* sosiaalisesti kielitaidoksi (BICS = Basic Interpersonal Communicative Skills). Koulussa oppimiseen taas tarvitaan kognitiivista akateemista kielitaitoa (CALP = Cognitive Academic Language Proficiency). Sosiaalinen kielitaito pohjautuu – myös tekstejä kirjoitettaessa – suulliseen kielitaitoon. Lauseet ovat harvoin monipolvisia, ennemminkin peräkkäisiä. Sanasto kuuluu arkimaailmaan. Kognitiivinen kielitaito sen sijaan vaatii korkeatasoisempaa kielenhallintaa. Täytyy osata kuvailla tilallisesti ja ajallisesti kaukana olevia asioita sekä tuntea kielioppi- ja oikeinkirjoitussäännöt. Lisäksi täytyy ymmärtää monimutkaisia lauseita, kertomusrakenteita ja erilaisia tekstilajeja. Vaaditaan laajaa sanavarastoa, taitoa välittää abstrakteja sisältöjä sekä kykyä ymmärtää vaativia asiategstejä.

Toinen kieli, saksa toisena kielenä (DaZ)

Toinen kieli on se kieli, jota opitaan järjestyksessä toisena. *Maahanmuuttajataustaisten lasten* kohdalla on yleensä kyse siitä *kielestä*, joka sallii heidän kuulua paikalliseen kieliyhteisöön – eli meidän tapauksessamme on kyse saksasta. Tässä yhteydessä käytetään myös termiä saksa toisena kielenä (Deutsch als Zweitsprache, lyhennettynä DaZ). Saksa ei kuitenkaan ole toinen kieli kaikille näille lapsille. Jos he esimerkiksi kuuluvat kolmanteen maahanmuuttajasukupolveen, he oppivat saksaa usein *ensikielenä* ja *lähtökieltään* toisena kielenä tai toisena *ensikielenä* (primaarinen *kaksikielisyys*).

Toisen kielen oppiminen

Kielididaktiikassa erotetaan toisistaan toisen ja vieraan kielen oppiminen. Jos lapsi omaksuu toisen kielensä siinä maassa, jossa sitä puhutaan *ympäristön kielenä*, on kyse *toisen kielen* omaksumisesta. Lapset, jotka puhuvat *ensikielenään* jotain muuta kieltä kuin saksaa, oppivat saksankielisessä Sveitsissä siis *saksaa toisena kielenä (DaZ)*. Vastaava kielenopetus kuuluu oman ammattididaktiikkansa piiriin, jota ei voi samaistaa saksan opetukseen *ensikielenä* tai *vieraana kielenä*. Saksa toisena kielenä –opetuksen tavoitteena on lisäksi oleellisesti parempi kielitaidon taso kuin peruskoulun vieraiden kielten opetuksessa.

Vieras kieli

Vieras kieli on kieli, jota opitaan *ensikielen* lisäksi sen maan ulkopuolella, jossa kieltä puhutaan. Tämä kieli ei siis vastaa *ympäristön kieltä* – toisin kuin *toinen kieli*, jota opitaan kohdekieltä puhuvassa maassa. Vierasta kieltä opitaan yleensä koulussa; Sveitsin saksankielisissä kouluissa opitaan vieraina kielinä ennen kaikkea ranskaa ja englantia.

Vieraskielinen

Vieraskielisiä ovat ne lapset, jotka hallitsevat *ensikielensä*, mutta eivät lainkaan tai hyvin vähän *ympäristön kieltä*, täällä sveitsinsaksaa tai saksaa. Vieraskielisyys ei ole staattista. Vieraskielisistä lapsista voi tulla lyhyessäkin ajassa *kaksikielisiä*.

Yleiskieli

Yleiskieli vastaa kieliyhteisön normitettua kielimuotoa, eli kirjakieltä, virallista kieltä, kirjallisuuden kieltä. Yleiskieli on laajojen normien alainen, joita julkiset mediat, ennen kaikkea kuitenkin koulutusjärjestelmä, välittävät ja valvovat. Yleiskielen hallinta on kielididaktisesta näkökulmasta koulun päätavoite.

Ympäristön kieli

Ympäristön kieli on se puhekieli, jota ympäristössä pääasiassa puhutaan. Tässä tapauksessa sveitsinsaksa.

9 Liite: Opetuksen järjestämisen yleiset edellytykset

Tämä liite ei ole osa koulutusasiantuntijaneuvoston 28.2.2011 tekemää päätöstä. Liitteessä käsitellään aluksi kantonien välisiä ja oikeudellisia perusteita kotikielen ja kulttuurin opetukselle. Sen jälkeen Zürichin perusopetusvirasto kuvailee kantonissa oikeudellisten edellytysten pohjalta syntynyttä käytäntöä, johon sisältyvät menetelmät, organisaatio ja yhteistyömuodot.

9.1 Kantoneille yhteiset perusteet

Sveitsin kantonien opetusministerien konferenssi EDK (Schweizerische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren) on toistuvasti antanut lausuntoja kotikielen ja kulttuurin opetuksesta. 24.10.1991 ilmestyneessä julkaisussaan «Vieraskielisten lasten koulutusta koskevia suosituksia» EDK vahvistaa *maahanmuuttajataustaisten lasten* perusoikeuden vaalia «lähtömaansa kieltä ja kulttuuria». EDK suosittelee opetuksesta kantoneissa tai paikallistasolla vastaaville lähemmin seuraavaa:

- kotikielen ja kulttuurin opetuksen tukemista sopivassa muodossa ja mahdollisuuksien mukaan vähintään kahden viikkotunnin sisällyttämistä yleisopetuksen lukujärjestykseen,
- opetuksessa tarvittavien tilojen, kalusteiden ja laitteiden antamista maksutta käyttöön,
- perusopetuksen opettajien ja kotikielen ja kulttuurin opettajien yhteistyön tukemista,
- kotikielen ja kulttuurin opetuksen ja siitä mahdollisesti saadun arvosanan merkitsemistä todistukseen,
- koulutustarjonnasta tiedottamista *maahanmuuttajataustaisille* vanhemmille,
- kotikielen ja kulttuurin opetuksessa opittujen lähtökielisten taitojen huomioon ottamista oppilaita arvioitaessa ja jatko-opintojen valintatilanteissa.

EDK suunnittelee myös vuoden 2004 kielenopetuksen kansallisessa strategiassaan, että kotikielen ja kulttuurin opetuksella tuetaan *maahanmuuttajataustaisten lasten lähtökielten* opetusta.⁵ Samaan tavoitteeseen pyrkii kantonien välinen sopimus pakollisen koulun yhdenmukaistamisesta, sillä sopimuksessa mukana olevat kantonit ovat sitoutuneet hallinnollisesti tukemaan uskonnollisesti ja poliittisesti neutraalia kotikielen ja kulttuurin opetusta.⁶

---

⁵ Kieltenopetus pakollisessa koulussa: EDK:n strategia ja koko Sveitsiä koskeva yhtenäinen suunnitelma 25.3.2004 (ks. 1.1; 2.1; 3.8.2).

⁶ Kantonien välinen sopimus pakollisen koulun yhdenmukaistamisesta (HarmoS), 14.6.2007 (ks. art. 4.4).

9.2 Oikeudelliset perusteet Zürichin kantonissa

Zürichin kantonissa kotikielen ja kulttuurin opetuksen oikeudelliset perusteet säädetään perusopetuslaissa ja perusopetusasetuksessa. (Saksankielisissä versioissa, jotka on julkaistu Zürichin kantonin lakikokoelmassa.)

Perusopetuslaki 7.2.2005

§ 15.

- ¹ Opetushallitus voi myöntää koulun ulkopuolisten opetuksen järjestäjien tarjoamalle kotikielen ja kulttuurin opetukselle virallisen aseman.
- ² Asetus määrää virallistamisen edellytykset ja seuraukset.

Perusopetusasetus 28.6.2006

§ 13.

- ¹ Kotikielen ja kulttuurin opetuksessa vieraskieliset oppilaat laajentavat tietojaan ensikielestään ja lähtömaansa kulttuurista.
- ² Opetusta järjestävät lähtömaiden suurlähetystöt tai konsulaatit. Opetushallitus voi virallistaa myös muiden järjestäjien tarjoaman opetuksen.
- ³ Opetukselle voidaan myöntää virallinen asema, jos se vastaa koulutusasiantuntijaneuvoston säätämiä opetussuunnitelman perusteita, on poliittisesti ja uskonnollisesti neutraalia eikä tavoittele voittoa. Opetusta on korkeintaan neljä, esikoulussa ja perusopetuksen 1. luokalla korkeintaan kaksi oppituntia viikossa.
- ⁴ Opettajilla täytyy olla pätevyys ja riittävä saksankielen taito ja heidän on osallistuttava pakollisiin jatkokoulutuksiin.

§ 14.

- ¹ Opetus järjestetään perusopetuksen ulkopuolella, mikäli mahdollista.
- ² Kunnat
  - a. antavat käyttöön maksuttomat opetustilat, mikäli mahdollista,
  - b. vapauttavat oppilaat korkeintaan kahden oppitunnin ajaksi yleisopetuksesta, jos opetus järjestetään sen aikana,
  - c. ilmoittavat opetushallitukselle opetuksen epäkohdista.
  - d. Arvosanat kirjataan todistukseen.
  - e. Opetushallitus järjestää ilmoittautumisen. Muut hallinnolliset ja opetusta koskevat asiat ovat opetuksen järjestäjien vastuulla, erityisesti rahoitus sekä opettajien valinta, palkkaaminen ja valvominen.

9.3 Opetuksen järjestäminen Zürichin kantonissa

Opetuksen järjestäjien virallistaminen

Kotikielen ja kulttuurin opetuksen järjestäjillä, joille opetushallitus on myöntänyt virallisen aseman, on oikeus järjestää opetuksensa perusopetuksen puitteissa perusopetusasetuksen määräysten mukaisesti. Virallistaminen tapahtuu perusopetusviraston määräämän menetelmän mukaisesti. Jotta opetuksen järjestäjä saa virallisen aseman,

- sen täytyy taata, että opetussuunnitelma ja opetus vastaavat opetussuunnitelman perusteita,
- sen täytyy olla poliittisesti ja uskonnollisesti neutraali,
- opettajien tulee olla päteviä ja saksankielentaitoisia,
- opetus ei saa tavoitella voittoa,
- sen täytyy tehdä yhteistyötä paikallisten koulujen ja opetushallituksen kanssa.

Tiedottaminen ja ilmoittautuminen

Sekä yksittäiset opetuksen järjestäjät että paikalliset koulut ja perusopetusvirasto tiedottavat lapsille ja heidän vanhemmilleen opetustarjonnasta.

Opetukseen voi osallistua esikouluiästä lähtien tai myöhemmin – kyseisen kielen opetustarjonnasta riippuen. Ilmoittautuminen tapahtuu luokanopettajan välityksellä. Hän jakaa tammikuussa ilmoittautumislomakkeet vanhemmille ja lähettää ilmoittautumiset koulunjohtajan kautta opetuksen järjestäjille. Vanhemmat voivat myös ottaa suoraan yhteyttä kotikielen ja kulttuurin opetusta koordinoivaan henkilöön.

Opetuksen järjestäjät tiedottavat opetukseen liittyvistä käytännön asioista (aika, paikka, opettaja) hyvissä ajoin suoraan vanhemmille. He ovat vastuussa tiedottamisesta myös siinä tapauksessa, jos opetusta ei voida järjestää. Opetus alkaa samanaikaisesti kouluvuoden kanssa.

Ilmoittautuminen velvoittaa oppilaat osallistumaan opetukseen säännöllisesti ja on voimassa pakollisen koulun loppuun saakka, elleivät vanhemmat sitä ennen tee ilmoitusta lopettamisesta.

Opetusajat ja opetustilat

Oppilaat ovat kotikielen ja kulttuurin opetuksessa esikouluasteella ja 1. luokalla korkeintaan kaksi oppituntia, myöhemmillä luokilla korkeintaan neljä oppituntia viikossa. Kotikielen ja kulttuurin opetus sisältyy mahdollisuuksien mukaan koulun normaaliin työaikaan (klo 8-12, klo 13.30-17). Korkeintaan kaksi oppituntia voidaan järjestää myös yleisopetuksen aikana. Tänä aikana lapset on vapautettu yleisopetuksesta.

Opetuksen järjestäjät ilmoittavat paikallisille vastuuhenkilöille viimeistään maaliskuun loppuun mennessä, minä ajankohtana he haluaisivat järjestää opetuksensa seuraavana kouluvuonna. Lopullisesta ajankohdasta päättävät opetuksen järjestäjät ja paikalliset vastuuhenkilöt yhdessä.

Kotikielen ja kulttuurin opetus järjestetään julkisen perusopetuksen tiloissa, mikäli mahdollista lasten asuinpaikan lähellä. Kunnat tarjoavat mahdollisuuksiensa mukaan sopivat koulutilat maksutta käyttöön. Kotikielen ja kulttuurin opettajat huolehtivat koulun sääntöjen noudattamisesta.

Opetuksen järjestäjät tiedottavat opetuksen järjestämistä koskevista päätöksistä (luokat, aika, paikka, opettajat) paikallisille vastuuhenkilöille ja perusopetusvirastolle kouluvuoden alussa. Perusopetusvirasto käyttää näitä tietoja kotikielen ja kulttuurin opetuksesta tiedottamiseen ja sen koordinoinnin tukemiseen.

Oppikirjat ja opetusmateriaali

Oppikirjojen hankinta on opetuksen järjestäjien vastuulla.

Kunnille suositellaan, että he antavat tekniset opetusvälineet (kopiokone, piirtoheitin, tietokone ym.) ja muut opetusvälineet (liidut, vihkot, paperit ym.) maksutta kotikielen ja kulttuurin opettajien käyttöön.

Todistus

Katso kappale 4.2.

Kotikielen ja kulttuurin opettajat

Opetuksen järjestäjät ovat vastuussa opettajien valinnasta ja palkkaamisesta.

Opetuksen järjestäjät huolehtivat siitä, että opettajat, jotka eivät ennen ole opettaneet kantonissa,

- ovat pedagogisesti riittävän päteviä (opettajakoulutus tai vastaava tai vastaava kokemus ja jatkokouluttautuminen),
- omaavat riittävän suullisen saksankielen taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen taitotaso B1 tai opetushallituksen vastaava kielikoe suoritettu),
- osallistuvat opetushallituksen (perusopetusviraston) järjestämiin tiedotustilaisuuksiin,
- osallistuvat Zürichin koulujärjestelmään perehdyttävälle kurssille, joita Zürichin pedagoginen korkeakoulu järjestää opetushallituksen toimeksiannosta.

Jos opettaja ei täytä ylläolevia vaatimuksia, opetushallitus pyytää opetuksen järjestäjää huolehtimaan niiden täyttämistä. Ääritapauksessa opetushallitus voi perua opettajalta luvan opettaa kotikieltä ja kulttuuria Zürichin perusopetuksen alaisuudessa.

Opetukselle on eduksi, jos opettajat ovat hyvin perillä paikallisista kouluolosuhteista. Tästä syystä opetuksen järjestäjille suositellaan, etteivät opettajat vaihtuisi muutaman vuoden välein.

Rahoitus

Opetuksen järjestäjät ovat vastuussa kotikielen ja kulttuurin opetuksen rahoituksesta. Muutamit harvat kunnat osallistuvat rahoitukseen tai palkkaavat itse yksittäisiä kotikielen ja kulttuurin opettajia. Useissa tapauksissa myös vanhemmat osallistuvat opetuksen rahoitukseen lukuvuosimaksuin.

Valvonta

Pedagoginen ja henkilökuntaa koskeva valvontavastuu kuuluu opetuksen järjestäjille. Perusopetusasetuksessa määrättyjen velvoitteiden valvonta kuuluu koulutoimelle.

Opetuksen järjestäjät ovat vastuussa siitä, että opetukseen osallistumista valvotaan ja he huolehtivat niistä toimenpiteistä, joita poissaoloista mahdollisesti seuraa. He myös antavat koulutoimen nähtäväksi läsnäololistan sen niitä vaatiessa. Myös perusopetuksen opettajilla on oikeus saada tietää poissaoloista niiden lasten kohdalla, jotka on vapautettu yleisopetuksesta kotikielen ja kulttuurin opetuksen ajaksi.

Jos mahdollisia epäkohtia ei saada selvitettyä suoraan opettajien kanssa, niistä keskustellaan koulutoimen ja opetuksen järjestäjän kanssa. Jos vakavia epäkohtia ei kehoituksesta huolimatta korjata, opetushallitus voi koulutoimen esityksestä peruuttaa opetuksen järjestäjältä oikeuden järjestää valituksen kohteena olevaa opetusta perusopetuksen alaisuudessa.

Yhteistyö kotikielen ja kulttuurin opettajien ja paikallisen koulun välillä

Perusopetuksen sekä kotikielen ja kulttuurin opettajille suositellaan yhteydenpitoa toisiinsa. Koulunjohtajien (tai kotikielen ja kulttuurin opetuksen vastuuhenkilöiden) olisi mielekästä kutsua kotikielen ja kulttuurin opettajat niihin opettajankokouksiin, joissa käsitellään myös heitä kiinnostavia aiheita. He voivat myös silloin tällöin – esimerkiksi kerran vuodessa – itse kutsua perusopetuksen opettajat yhteisiin tapaamisiin. Näiden tapaamisten tavoite voi olla tutustuminen, tietojen ja kokemusten vaihtaminen tai yhteisistä asioista keskusteleminen.

Kotikielen ja kulttuurin opetus kuuluu perusopetuksen piiriin. Kotikielen ja kulttuurin opettajien olisi mielekästä osallistua koulun toimintaan ja koulun kehittämisprosesseihin. Erityisesti ne koulut, joissa *kaksikielisten* lasten osuus on suuri, hyötyvät vakiintuneesta yhteistyöstä. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi yksittäisten lasten tukemista yhdessä, monikielisten ja kulttuurien välisten oppimisprojektien toteuttamista. Myös yhteydenpito vanhempiin ja heidän kanssaan neuvottelemisen voi tapahtua yhdessä. Asianomaisen koulutuksen saaneet kotikielen ja kulttuurin opettajat voivat toimia menestyksellä *kulttuurien välisinä kääntäjinä ja välittäjinä*, mm. sosiokulttuurisista taustoista johtuvissa ristiriidoissa. Kotikielen ja kulttuurin opettajien kannattaa olla mukana arvioitaessa niitä oppilaita, joita he opettavat; esimerkiksi keskusteluissa oppilaan arvioinnista, edistymisestä sekä ammatinvalintamahdollisuuksista. Zürichin perusopetukseen kuuluva QUIMS-ohjelma (Qualität in multikulturellen Schulen = Laatu monikulttuurisissa kouluissa) suosittelee tarkastelemaan kotikielen ja kulttuurin opetusta osana kielitaidon edistämistä ja sen mukaanottamista paikallisen koulun ohjelmaan.

Koulun ja vanhempien yhteistyön tukeminen

Koulun ja vanhempien välisellä yhteistyöllä on erittäin suuri vaikutus lasten ja nuorten oppimiseen ja koulumenestykseen. Myönteisesti koulumenestykseen vaikuttavat opettajien säännöllinen yhteydenpito vanhempiin, koulun tapahtumista tiedottaminen ja vanhempien kanssa keskustelu siitä, miten he voivat tukea lastensa oppimista.

Kotikielen ja kulttuurin opettajat voivat tukea perusopetuksen opettajia yhteistyössä vanhempien kanssa. He voivat esimerkiksi auttaa tapahtumien järjestämisessä tai toimia tulkkeina keskusteluissa. He voivat myös toimia *kulttuurien välisinä välittäjinä*, mikä vaatii hyvää kielitaitoa kahdessa kielessä ja hyviä tietoja kahdesta eri koulujärjestelmästä. Tällaiset tehtävät, joista sovitaan erikseen opettajien ja kouluviranomaisten kesken, voivat kuulua toimenkuvaan tai niitä voidaan tehdä sovittua korvausta vastaan, jos asianomaisilla on siihen aikaa.

Yhteistyö koulutoimen kanssa

Paikalliset kouluviranomaiset voivat osaltaan vaikuttaa siihen, että kotikielen ja kulttuurin opetuksella on hyvät olosuhteet perusopetuksen alaisuudessa. Heille suositellaan tarvittaessa kunnassa tai kouluyksikössä työskentelevän koordinaattorin nimeämistä, jonka tehtävänä on edistää yhteistyötä ja huolehtia siitä, että lukujärjestys- ja tilakysymyksistä sovitaan hyvissä ajoin.

Yhteistyö ja koordinaatio kantonien tasolla

Perusopetusvirasto on vastuussa kotikielen ja kulttuurin opetuksen koordinoimisesta ja hallinnollisesta tuesta. Jokainen opetuksen järjestäjä puolestaan nimittää henkilön, joka on vastuussa koordinoimisesta paikallisella ja kantonien tasolla sekä on yhteistyössä perusopetusviraston kanssa.

On olemassa kaksi toimielintä, jotka huolehtivat siitä, että tärkeistä asioista tiedotetaan, suunnittelua ja järjestelyä koskevat kysymykset selvitetään ja pedagogisista näkökannoista keskustellaan. Nämä toimielimet ovat «Kotikielen ja kulttuurin opetuksen koordinaatioryhmä (=Koordinationsgruppe für die Kurse HSK)» ja «Kotikielen ja kulttuurin pedagoginen komitea (=Pädagogische Kommission HSK)». Sekä opetuksen järjestäjät että paikalliset kouluviranomaiset ja perusopetuksen opettajat ovat edustettuina molemmissa valiokunnissa. Myös opettajien jatkokoulutusta järjestävällä Zürichin pedagogisella korkeakoululla on niissä yksi paikka.

